

Toxirov Akbarxon Toirxon o'g'li
Toshkent kimyo-texnologiya insituti
ORCID: 0000-0003-0577-0277
phdakbar90@gmail.com

KORXONALARNING RAQOBATBARDOSHLIGI VA IQTISODIY XAVFSIZLIGINI BOZOR SHAROITIDA TA'MINLASH YO'LLARI

Annotatsiya. Ushbu maqolada korxonalarning raqobatbardoshligi va iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash strategiyalari bozor sharoitlarida ko'rib chiqiladi. Bozor raqobatining kuchayishi sharoitida korxonalar faoliyatining barqarorligi va samaradorligini oshirish masalalari muhim ahamiyat kasb etmoqda. Maqolada iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashda moliyaviy barqarorlik, tashqi tahdidlarga qarshi chidamlilik hamda bozor talablariga moslashuvchanlikka asoslangan yondashuvlar tahlil qilinadi. Tadqiqot doirasida raqobatbardoshlik omillarini aniqlash va korxonalar iqtisodiy xavfsizligini mustahkamlashga qaratilgan tavsiyalar ishlab chiqiladi. Shuningdek, maqolada raqobatbardoshlikni oshirish uchun innovatsion texnologiyalar va strategik rejalashtirishning ahamiyati yoritiladi.

Kalit so'zlar: iqtisodiy xavfsizlik, raqobatbardoshlik, iqtisodiy xavfsizlik, bozor sharoitlari, moliyaviy barqarorlik, innovatsion texnologiyalar, tashqi tahdidlar, strategik rejalashtirish, korxona samaradorligi, bozor talablariga moslashuvchanlik.

ПУТИ ОБЕСПЕЧЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ И ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ В РЫНОЧНЫХ УСЛОВИЯХ

Тохиров Акбархон Тойрхан углы
Ташкентский химико-технологический институт

Аннотация. В данной статье рассматривается значение финансовых показателей и их анализа в обеспечении экономической безопасности предприятий. Финансовые показатели объясняют, как финансовая устойчивость, ликвидность, рентабельность и долговое состояние компании влияют на экономическую безопасность. Также рассмотрены возможности оценки уровня финансовой безопасности предприятий посредством углубленного анализа финансовых показателей и методов их расчета. В статье освещены современные подходы и методы анализа обеспечения экономической безопасности.

Ключевые слова: экономическая безопасность, конкурентоспособность, экономическая безопасность, рыночные условия, финансовая стабильность, инновационные технологии, внешние угрозы, стратегическое планирование, эффективность предприятия, гибкость к требованиям рынка.

WAYS TO ENSURE COMPETITIVENESS AND ECONOMIC SECURITY OF ENTERPRISES IN MARKET CONDITIONS

Tokhirov Akbarkhan Toirkhan oqli

Tashkent chemical and Technology Institute

Abstract. *This article examines the importance of financial indicators and their analysis in ensuring the economic security of enterprises. Financial indicators explain how the company's financial stability, liquidity, profitability, and debt status affect economic security. Also, the possibility of assessing the level of financial security of enterprises is considered through an in-depth analysis of financial indicators and their calculation methods. The article highlights modern approaches and methods of analysis to ensure economic security.*

Keywords: *economic security, competitiveness, economic security, market conditions, financial stability, innovative technologies, external threats, strategic planning, enterprise efficiency, flexibility to market requirements.*

Kirish.

Hozirgi global bozor iqtisodiyoti sharoitida korxonalar faoliyatining samaradorligi va barqarorligini ta'minlash eng muhim vazifalardan biriga aylandi. Bozor raqobatining keskin kuchayishi, tashqi iqtisodiy muhitning o'zgaruvchanligi va turli inqirozlar korxonalar oldiga yangi talablarga moslashishni va o'z iqtisodiy xavfsizligini mustahkamlashni talab qilmoqda. Iqtisodiy xavfsizlik korxonaning moliyaviy, operatsion va strategik jihatdan barqarorligini saqlab qolish qobiliyatini ifodalaydi. Shu bilan birga, tashqi tahdidlarga qarshi chidamlilikni oshirish, bozor talablariga tez moslashish va ichki resurslardan samarali foydalanish orqali korxona raqobatbardoshligini ta'minlash muhim ahamiyat kasb etadi.

Iqtisodiy xavfsizlik nafaqat korxonaning qisqa muddatli moliyaviy ko'rsatkichlari, balki uning uzoq muddatli barqarorligini ta'minlashga qaratilgan kompleks tushuncha sifatida qaraladi. Korxonalar iqtisodiy xavfsizligini saqlash uchun moliyaviy barqarorlik, tashqi va ichki tahdidlarga qarshi kurashish, innovatsiyalarni tatbiq etish hamda bozor dinamikasini kuzatib borish kabi bir qator omillarni e'tiborga olishlari kerak. Shuningdek, strategik rejalashtirish va raqobatbardoshlikni oshirish uchun ishlab chiqilgan aniq yo'nalishlar orqali korxonalarning bozor sharoitida barqaror rivojlanishi ta'minlanishi mumkin.

Tadqiqot ishida korxonalar faoliyatining iqtisodiy xavfsizligi va raqobatbardoshligini bozor sharoitida ta'minlashga qaratilgan strategiyalar tahlil qilinadi. Moliyaviy barqarorlik, bozor o'zgarishlariga moslashuvchanlik va innovatsion texnologiyalarni joriy etish orqali korxona iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash yo'llari hamda bu maqsadlarga erishishda duch kelinadigan muammolar ko'rib chiqiladi.

Adabiyotlar sharhi.

Moliyaviy ko'rsatkichlarning iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashdagi o'rni va ahamiyati bo'yicha ilmiy manbalar o'rganildi. O'zbekiston va xalqaro ilmiy-adabiyotlar, ilmiy maqolalar va monografiyalardan foydalanib, moliyaviy ko'rsatkichlarning iqtisodiy xavfsizlikka bo'lgan ta'siri haqida nazariy asoslar shakllantirildi. Shuningdek, iqtisodiy xavfsizlik bo'yicha turli yondashuvlar va konsepsiyalar ko'rib chiqildi.

Abdulhamid A.ning Tadbirkorlik faoliyatida iqtisodiy xavfsizlik ko'rsatkichlari va ularni baholash usullarining tahlili nomli ilmiy maqolasida moliyaviy ko'rsatkichlarning iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashdagi ahamiyati va ularni tadbirkorlik faoliyatida baholash usullarini tahlil qiladi (Akbarov, & Ermatov, 2024).

Karimovning (2023) Korxonalar moliyaviy tahlilining ahamiyati nomli maqolasida korxonalarning moliyaviy barqarorligi va rentabelligini baholashda moliyaviy tahlilning ahamiyati haqida so'z yuritadi, lekin iqtisodiy xavfsizlikni bevosita ko'rib chiqmaydi.

Bannikovaning (2022) Qishloq xo'jaligi korxonalarining iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda moliyaviy tahlilning o'rni nomli ishida qishloq xo'jaligi korxonalarining iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda to'lov qobiliyati, likvidlik va moliyaviy barqarorlik ko'rsatkichlarini moliyaviy tahlil qilishning asosiy ko'rsatkichlari deb aytadi.

Vera Shumilina (2018) o'zining Tadbirkorlik subyektining iqtisodiy xavfsizligi tahlili mavzusidagi tadqiqoti ishida moliya-xo'jalik faoliyatini tahlil qilish va diagnostika qilish tadbirkorlik subyektining iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashning ajralmas qismi deb hisoblaydi.

Zaxarovning (2021) "Murakkab iqtisodiy tizimlarning xavfsizligi: ularning raqamli transformatsiyasidagi xatarlarni boshqarish" nomli ilmiy maqolasida raqamli transformatsiya xatarlarini boshqarish va murakkab iqtisodiy tizimlarning raqamli xavfsizligini ta'minlash uchun iqtisodiy va ijtimoiy jihatlarni birlashtirgan yangi xavfsizlik paradigmasi zarurligi muhokama qilinadi.

Toxirov va Muxammadiyevlarning (2022) "Korporativ korxonalarni boshqarishda boshqaruv samaradorlik indikatori (mezon) ko'rsatkichlari iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash omili sifatida" ilmiy maqolasida Korporativ korxonalarni boshqarishda boshqaruv samaradorlik indikatori (mezon) ko'rsatkichlari iqtisodiy xavfsizlikni taminlashda samarali ko'rsatkich sifatida qabul qilingan.

Toxirov, va Muxammadiyevlarning (2024) "Korxonalarni boshqarishda jarayonlarini samaradorligini oshirish orqali iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash" ilmiy maqolasida korxonalarni boshqarishda jarayonlarini samaradorligini oshirish orqali iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashning metodikasi taklif qilingan. samarali ko'rsatkich sifatida qabul qilingan.

Toxirovning (2024) Econometric modeling of economic security in industrial enterprises mavzusidagi tadqiqot ishida Sanoat korxonalarining iqtisodiy xavfsizligi barqaror iqtisodiy rivojlanishning muhim jihati hisoblanadi. Maqolada korxonalarning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda ekonometrik modellashirishning ahamiyati va dolzarbligini ta'kidlab, ilmiy, nazariy va amaliy asoslari, farazlari, qonuniyatlari va rivojlanish tendentsiyalari, shuningdek, sanoat korxonasining iqtisodiy xavfsizligining ekonometrik modeli ko'rib chiqiladi.

Tadqiqot metodologiyasi.

Ushbu tadqiqotning maqsadi korxonalar raqobatbardoshligi va iqtisodiy xavfsizligini bozor sharoitida ta'minlash yo'llarini aniqlashdir. Tadqiqotda quyidagi metodologik yondashuvlar va usullar qo'llanildi:

Korxonalar iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash va raqobatbardoshlikni oshirish bo'yicha mavjud nazariyalar va tushunchalar o'rganildi. Iqtisodiy xavfsizlikning asosiy komponentlari, raqobatbardoshlik omillari va ularni ta'minlashning strategiyalari haqida nazariy bilimlar tahlil qilindi. Empirik tadqiqot usuli orqali bozor sharoitida faoliyat yuritayotgan korxonalarning iqtisodiy xavfsizligi va raqobatbardoshligini baholash uchun empirik ma'lumotlar to'planadi. Taqqoslash usuli: Iqtisodiy xavfsizlik va raqobatbardoshlikni ta'minlashda korxonalarning tajribalarini taqqoslash orqali samarali metodlar va strategiyalar aniqlandi. Ushbu metodologiya yordamida korxonalar raqobatbardoshligi va iqtisodiy xavfsizligini bozor sharoitida ta'minlash yo'llarini aniqlash, shuningdek, tavsiya etilgan strategiyalarni takomillashtirish imkoniyati yaratildi.

Tahlil va natijalar muhokamasi.

Hozirgi kunda bozor iqtisodiyoti sharoitida korxonalar uchun raqobatbardoshlik va iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash masalasi o'z dolzarbligini yanada kuchaytirmoqda. Raqobatning kuchayishi va global muammolar, masalan, iqtisodiy inqirozlar, energiya narxlarining oshishi va pandemiyalar kabi tahdidlarga qarshi kurashish, korxonalarni iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashga va raqobatbardoshligini oshirishga undamoqda. Shu nuqtai nazardan, korxonalarning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash jarayoni ko'plab omillarga bog'liq bo'lib,

ulardan ba'zilar moliyaviy barqarorlik, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va strategik rejalashtirishdir.

1-jadval

Korxonalar raqobatbardoshligi va iqtisodiy xavfsizligini ta'minlovchi strategiyalar

Strategiya	Tavsifi	Misol
1. Diversifikatsiya Strategiyasi	Mahsulot va xizmatlarni kengaytirish orqali yangi bozor segmentlariga kirish.	Texnologik kompaniya, masalan, dasturiy ta'minot ishlab chiqaruvchisi yangi apparat (kompyuter yoki smartfon) ishlab chiqarishni boshlaydi.
2. Innovatsion Strategiya	Mahsulotlar, xizmatlar va jarayonlarni doimiy ravishda yangilashga qaratilgan yondashuv.	Avtomobil ishlab chiqaruvchi kompaniya yangi energiya manbalarini (masalan, elektr avtomobillar) joriy etish orqali raqobatda o'z o'rnini mustahkamlaydi.
3. Strategik Hamkorlik va Tarmoq Yaratish	Korxonalar o'rtasida samarali hamkorlik o'rnatish va resurslarni birlashtirishga qaratilgan.	Farmatsevtika kompaniyalari birgalikda tadqiqot o'tkazib, yangi dorilarni ishlab chiqish uchun hamkorlik qiladi.

1-jadvalda korxonalar raqobatbardoshligi va iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash uchun uchta asosiy strategiya tanlab olindi: Diversifikatsiya strategiyasi, Innovatsion strategiya, Strategik hamkorlik va tarmoq yaratish strategiyasi.

2-jadval

Korxonalarning raqobatbardoshlik va iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashga qaratilgan uchta strategiya bo'yicha SWOT tahlili

Strategiya	Kuchli tomonlar	Zaif tomonlar	Imkoniyatlar	Tahdidlar
1. Diversifikatsiya Strategiyasi	- Bozor raqobatidan himoya. - Moliyaviy barqarorlikni oshirish.	- O'z resurslarini tarqatish. - Yangi mahsulotlarni muvaffaqiyatli chiqarish qiyinligi.	- Yangi bozor segmentlariga kirish imkoniyati. - Diversifikatsiya orqali yangi daromad manbalarini yaratish.	- Raqobatchilar tomonidan tezkor javoblar. - Bozor talabining o'zgarishi.
2. Innovatsion Strategiya	- Raqobatbardoshlikni oshirish. - Mijozlarga o'ziga xos yechimlar taklif qilish.	- Innovatsiya jarayoni uchun katta xarajatlar. - O'zgaruvchan bozor sharoitlariga moslashuvchanlik.	- Texnologik rivojlanish va yangi mahsulotlar yaratish imkoniyati. - Mijozlar ehtiyojlariga moslashish.	- Yangi texnologiyalar bilan raqobat. - Innovatsiyalarni o'z vaqtida amalga oshirmaslik.
3. Strategik Hamkorlik va Tarmoq Yaratish	- Resurslarni birlashtirish va xarajatlarni kamaytirish. - O'zaro tajriba almashish.	- Hamkorlikdagi qarorlar qiyinligi. - O'z manfaatlarini himoya qilishda to'siqlar.	- Yangi bozor imkoniyatlarini o'rganish. - Iqtisodiy xavfsizlikni mustahkamlash uchun qo'shma tadqiqotlar.	- Hamkorlikda muammolar paydo bo'lishi. - Tashqi iqtisodiy tahdidlar, masalan, yangi qonunchilik.

1. **Diversifikatsiya strategiyasi** – Korxonalar o'z mahsulot va xizmatlarini kengaytirish orqali yangi bozor segmentlariga kirib, bozor raqobatidan himoyalanaadi va risklarni tarqatadi. Bu turli daromad manbalarini yaratish orqali moliyaviy barqarorlikni oshiradi.

2. **Innovatsion strategiya** – Korxonalar o'z mahsulot, xizmat va jarayonlarini doimiy ravishda yangilab, bozor talablariga tez moslashadi va mijozlar ehtiyojlarini qondiradi. Yangi texnologiyalar joriy etilishi, mahsulotlarni takomillashtirish va ichki jarayonlarni avtomatlashtirish orqali samaradorlikni oshirishga yordam beradi.

3. **Strategik hamkorlik va tarmoq yaratish** – Korxonalar samarali hamkorlik o'rnatish va resurslarni birlashtirish orqali raqobatbardoshlikni oshiradi. Birgalikda R&D faoliyatini olib borish, texnologiyalarni almashish va marketing strategiyalarini muvofiqlashtirish orqali iqtisodiy xavfsizlik ta'minlanadi.

Ushbu strategiyalar korxonalar raqobatbardoshligini oshirish va iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda muhimdir; ularni korxonaning vaziyati va maqsadlariga qarab tanlash lozim.

2-jadvalda korxonalarning raqobatbardoshlik va iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashga qaratilgan uchta strategiya bo'yicha SWOT tahlili keltiramiz. SWOT tahlili kuchli tomonlar (Strengths), zaif tomonlar (Weaknesses), imkoniyatlar (Opportunities) va tahdidlar (Threats) asosida amalga oshiriladi.

3-jadval

Korxonalarning raqobatbardoshlik va iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash uchun tanlab olingan uchta strategiyani samaradorlik kontekstida tahlil

Strategiya	Samaradorlik ko'rsatkichlari	Tahlil	Misol
1. Diversifikatsiya Strategiyasi	- Sotuv daromadi - Foyda marjasi - Bozor ulushi	Diversifikatsiya natijasida yangi mahsulotlar va xizmatlar taklif etilishi natijasida sotuv daromadi oshadi. O'zaro bog'liq bo'lgan mahsulotlar foyda marjasini oshirishga yordam beradi, chunki ular bir-birini to'ldirishi mumkin.	Masalan, Nike brendi sport kiyimlari va aksessuarlarini ishlab chiqarishdan tashqari, yangi sport texnologiyalari (masalan, aqlli soatlar) taklif qilib, sotuv daromadini oshirishga muvaffaq bo'ldi.
2. Innovatsion Strategiya	- Foyda marjasi - Sarmoya qaytimi (ROI) - Xarajatlar samaradorligi	Innovatsiyalar orqali mahsulot va xizmatlarning sifatini oshirish foyda marjasini oshiradi. Yangi texnologiyalarni joriy etish xarajatlarni kamaytiradi va sarmoya qaytimini (ROI) oshiradi.	Misol sifatida, Tesla kompaniyasi innovatsion elektr avtomobillarini ishlab chiqish orqali yuqori foyda marjasiga erishdi va ularning aksiyalari qiymati tez o'sdi.
3. Strategik Hamkorlik va Tarmoq Yaratish	- Xarajatlar samaradorligi - Bozor ulushi - Sarmoya qaytimi (ROI)	Hamkorlik orqali resurslar birlashtirilganda xarajatlar samaradorligi oshadi. Qo'shma tadqiqotlar orqali yangi mahsulotlar ishlab chiqish, bozor ulushini oshiradi va sarmoya qaytimi (ROI) yaxshilanadi.	Misol sifatida, Coca-Cola va McDonald's o'rtasidagi strategik hamkorlik, ichimliklar va ovqatlar uchun keng tarqalgan takliflar orqali har ikkala kompaniyaning bozor ulushini oshirishga yordam berdi.

3-jadvalda korxonalarning raqobatbardoshlik va iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash uchun ishlab chiqilgan uchta strategiyani samaradorlik kontekstida tahlil qilamiz. Tahlil samaradorlik ko'rsatkichlari asosida amalga oshiriladi.

Samaradorlik Ko'rsatkichlari

1. Sotuv daromadi (Revenue): Mahsulotlar va xizmatlardan olingan daromad.

2. Foyda marjasi (Profit Margin): Daromadga nisbatan foydaning foiz ko'rsatkichlari.
3. Sarmoya qaytimi (Return on Investment, ROI): Sarmoyaning foydaga nisbati.
4. Xarajatlar samaradorligi (Cost Efficiency): Har bir ishlab chiqarilgan birlik uchun xarajatlar.
5. Bozor ulushi (Market Share): Korxonaning bozor ichidagi o'rni.

4-jadval

Samaradorlik Ko'rsatkichlari Bo'yicha Tahlil

Samaradorlik Ko'rsatkichlari	Diversifikatsiya Strategiyasi	Innovatsion Strategiya	Strategik Hamkorlik
Sotuv daromadi	+ Yangi mahsulotlar orqali o'sish	+ Innovatsion mahsulotlar	+ Hamkorlik orqali kengayish
Foyda marjasi	+ O'zaro bog'liq mahsulotlar	+ Yuqori sifat va innovatsiyalar	- Ba'zi xarajatlar oshishi mumkin
Sarmoya qaytimi (ROI)	+ Yangi bozor segmentlaridan foyda	+ Tezkor ROI	+ Qo'shma investitsiyalar
Xarajatlar samaradorligi	- Resurslarni tarqatish	+ Innovatsion jarayonlar	+ Resurslar birlashtirilishi
Bozor ulushi	+ Yangi segmentlarga kirish	+ Yuqori innovatsion takliflar	+ Hamkorlik orqali o'sish

Xulosa va takliflar.

Ushbu tahlil natijalari ko'rsatadiki, har bir strategiya o'ziga xos samaradorlik ko'rsatkichlari bilan ajralib turadi. Diversifikatsiya strategiyasi sotuv daromadi va foyda marjasini oshirishda muhim rol o'ynaydi, lekin resurslarni ko'p talab etishi mumkin. Innovatsion strategiya foyda marjasini oshirish va sarmoya qaytimi (ROI) uchun zarur bo'lib, xarajatlar samaradorligini yaxshilaydi. Strategik hamkorlik va tarmoq yaratish xarajatlarni kamaytirish va bozor ulushini oshirishda juda samarali bo'lib, qo'shma tadqiqotlar orqali yangi imkoniyatlar yaratadi.

1. **Moliyaviy rejalashtirishni yaxshilash** – Zavodning moliyaviy ko'rsatkichlarini yaxshilash uchun uzoq muddatli moliyaviy rejalashtirish amalga oshirilishi zarur. Bu sof foydani oshirish va xarajatlarni samarali boshqarishni ta'minlaydi.

2. **Kapital samaradorligini oshirish** – Kapital rentabelligini oshirish uchun zavod texnologiyalarini modernizatsiya qilish, investitsiyalarni jalb qilish va yangi bozorlarni o'rganish lozim.

3. **Qarz yukini kamaytirish** – Zavod qarz yukini kamaytirish bo'yicha strategiya ishlab chiqishi kerak, shu bilan birga tashqi moliyaviy manbalardan samarali foydalanish mexanizmlarini ishlab chiqish talab etiladi.

4. **Aktivlar rentabelligini oshirish** – Aktivlardan samarali foydalanish uchun resurslarni taqsimlash va nazorat qilish tizimini optimallashtirish zarur.

5. **Xarajatlarni kamaytirish va samaradorlikni oshirish** – Isrofgarchiliklarni kamaytirish va xarajatlarni nazorat qilish orqali sof foyda ko'rsatkichini yaxshilashga qaratilgan chora-tadbirlar ko'rilishi lozim.

6. **Moliyaviy barqarorlik uchun risklarni boshqarish** – Korxonaning moliyaviy xavfsizligini ta'minlash uchun tashqi va ichki tahdidlarni minimallashtirishga qaratilgan risklarni boshqarish strategiyasi ishlab chiqish kerak.

7. **Diversifikatsiya strategiyasini joriy etish** – Korxonaning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash uchun mahsulot va xizmatlarning diversifikatsiyasiga e'tibor qaratish zarur. Yangi mahsulotlar va bozorlar daromad manbalarini kengaytirishga yordam beradi.

8. **Moliyaviy zaxiralarni yaratish** – Kutilmagan iqtisodiy qiyinchiliklarda korxonaning xarajatlarni qoplash va barqarorligini saqlash uchun moliyaviy zaxiralar yaratilishi lozim.

Adabiyotlar/Literatura/References:

Akbarov, A., & Ermatov, M. (2024). *Tadbirkorlik faoliyatida iqtisodiy xavfsizlik ko'rsatkichlari va ularni baholash usullarining tahlili. Iqtisodiy Taraqqiyot Va Tahlil*, 2(5), 19–25. <https://doi.org/10.60078/2992-877X-2024-vol2-iss5-pp19-25>.

Karimov, E. G. (2023). *Korxonalar moliyaviy tahlilining ahamiyati. yashil iqtisodiyot va taraqqiyot*, 1(10), 714–715. https://doi.org/10.55439/GED/vol1_iss10/a136.

Tokhirov, A. (2024). *ECONOMETRIC MODELING OF ECONOMIC SECURITY IN INDUSTRIAL ENTERPRISES. Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук Actual Problems of Humanities and Social Sciences*, 4(3). <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I3Y2024N08>.

Toxirov, A., & Muxammadiyev, N. (2022). *Korporativ korxonalarni boshqarishda boshqaruv samaradorlik indikatori (mezon) ko'rsatkichlari iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash omili sifatida. Yevraziyskiy jurnal akademicheskix issledovaniy*, 2(7), 94–96. [izvlecheno ot https://www.in-academy.uz/index.php/ejar/article/view/1983](https://www.in-academy.uz/index.php/ejar/article/view/1983).

Toxirov, A., & Muxammadiyev, N. (2022). *Korxonalarni boshqarishda jarayonlarini samaradorligini oshirish orqali iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash. Journal of Integrated Education and Research*, 1(1), 489–496. Retrieved from <https://ojs.rmasav.com/index.php/ojs/article/view/82>.

Zakharov, Vladimir & LUDUSHKINA, Elena & KORNILOVA, Elena & KISLINSKAYA, Marina. (2021). *Security of complex economic systems: Risk management of their digital transformation. Economic Analysis: Theory and Practice*. 20. 592-623. [10.24891/ea.20.4.592](https://doi.org/10.24891/ea.20.4.592).

Банникова Е.В., Провалова В.Е. (2022) Провалов “Роль финансового анализа в обеспечении экономической безопасности предприятий агропромышленного комплекса”. Омский научный вестник. серия «общество. история. современность» ТОМ 7 № 1. DOI: [10.25206/2542-0488-2022-7-1-104-111](https://doi.org/10.25206/2542-0488-2022-7-1-104-111).

Шумилина Вера Евгеньевна, Полуян В.И. (2018) Анализ экономической безопасности хозяйствующего субъекта. AUS PUBLISHERS. doi.org/10.26526/chapter_60258635899182.47583459.